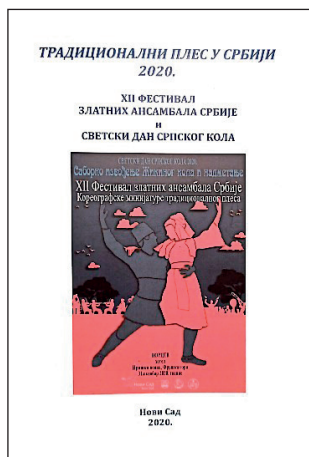

Приказ

Књига о манифестацијама посвећеним Светском дану Српског кола

Традиционални плес у Србији 2020. XII Фестивал златних ансамбала Србије и Светски дан Српског кола. Ур. Селена Ракочевић. Нови Сад: Савез културно-уметничких друштава Србије: Српско културно-уметничко друштво „Железничар“, Фолклорни ансамбл „Вила“, 2020, 160 стр.

Укључивање талентованих појединаца из шире јавности у разне активности очувања нематеријалног културног наслеђа од кључног је значаја за опстајање културе и традиције једног народа. Управо је публикација *Традиционални плес у Србији 2020. XII Фестивал златних ансамбала Србије и Светски дан Српског кола* пример овековечења оваквих стремљења. Повод за њен настанак представљају две манифестације посвећене традиционалном плесном наслеђу које су одржане 31. октобра 2020. године у хотелу *Норцев* на Фрушкој Гори. Жеља аутора ових пројеката, Селене Ракочевић и Милорада Лонића, била је да премијерно изведена коре-

ографска дела у оквиру *Фестивала златних ансамбала Србије*, као и подаци о надигравању у извођењу *Српског кола* на манифестацији *Светски дан српског кола*, буду забележени и доступни широј јавности.

У предговору *Прилог за историографију плесне традиције Србије*, етнокореолог проф. др Селена Ракочевић подсећа на повод настанка ове публикације. Манифестације су одржане уз поштовање свих превентивних мера, па је обезбеђено „непрекинуто трајање традиционалног плесног израза у Србији“ и стимулисање појединаца, како у кинетичком варирању *Српског кола*, тако и у његовој кореографској адаптацији. Објављивање књиге и спровођење поменутих манифестација омогућено је захваљујући Савезу културно-уметничких друштава Србије, Фолклорном ансамблу „Вила“ и СКУД-у „Железничар“. Посебно је значајно што су поменуте манифестације, као и књигу, идејно и финансијски подржали Министарство културе и информисања Ре-

публике Србије и Градска управа за културу Града Новог Сада. Ауторка затим упућује читаоце у процес пријављивања кореографске минијатуре у оквиру којег је, поред биографије аутора, требало приложити и видео-запис у mp4 формату, писано образложење кореографске идеје, писане податке о музичкој подлози (назив одабраног репрезента *Српског кола*, одређење географског порекла одабране мелодије, имена аутора, извођача и/или музичког аранжера), либрето с описаним улогама извођача у минијатури, као и писано образложење сценског костима и улоге реквизита у кореографији ако су они коришћени. Посебну озбиљност и посвећеност организатора показује и ангажовање Константина Костјукова, дугогодишњег директора Балета Народног позоришта у Београду, као јединог члана жирија за такмичење кореографских минијатура, који је од изведених четрнаест одабрао најбоље.

У предговору је описан и процес пријављивања за надигравање у извођењу *Српског кола* и дат је кратак преглед овог такмичења у претходним годинама одржавања манифестације, на основу кога се може уочити њен напредак. Након уписивања кинетичког-формалног типа *Српског кола* на репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човечанства у Унеску 2017. године, настао је и први повод за одржавање надигравања за које је наредне, 2018. године, одабрана историјски најрелевантнија мелодија традиционалног плеса *моравца* у аранжману Драгана Наранчића.

На исту мелодију 2019. године такмичило се 34 извођача из осам културно-уметничких друштава, а њима су се придружили и појединци с других образовних институција, попут Факултета музичке уметности из Београда и Факултета спорта и физичког васпитања из Ниша. Те године је квалитет извођења оцењивао стручни жири у саставу: етномузиколог проф. др Димитрије Големовић, кореограф Драго Кеџман, слободни уметник Слободан Тркуља, етнокореолог МА Здравко Ранисављевић и лауреат претходног такмичења Наталија Стојковић. Из свега приказаног стиче се утисак велике посвећености организатора у намери да поменута манифестација заживи и да на тај начин промовише *Српско коло* као виталан симбол српског националног идентитета, док подаци о броју учесника и релевантним члановима жирија, праћени фотографијама, сведоче о великом интересовању и напретку који је манифестација остварила за само годину дана.

У опсежном уводном тексту *Камерни плес и кореографска минијатура у вербалним наративима* Милорад Лонић подсећа на главни циљ идејног творца фестивала – Савеза културно-уметничких друштава Србије. Од свог оснивања (на Сретење, 15. фебруара 2016), Савез активно подстиче неговање традиционалне уметности и свесрдно помаже својим члановима, имајући у виду оскудне услове у којима су

руководиоци и чланови фолклорних ансамбала често принуђени да стварају. Лонић напомиње да је књига намењена „свима који раде у сфери културе, који имају уплива у културна збивања и који желе да своје стваралачке способности и знања прошире и у оквиру ове области“, што говори о жељи да ова публикација дође до што већег броја људи различитих интересовања и склоности, а потврђује основни циљ свих учесника у овој публикацији. Потом Лонић појашњава термин 'камерни плес' као значајну форму кореографског стваралаштва, уз позивање на домаћу и инострану релевантну литературу, као и примере кореографија камерног плеса познатих српских кореографа попут Олге Скворан, Бранка Марковића и Добривоја Путника. Иако постоје наведени примери камерног плеса у стваралаштву доајена из области сценског фолклора, одлике и естетска суштина овог сегмента плесне уметности нису биле предмет ширих теоријских разматрања у домаћој научној јавности, па је утолико значај овог прилога већи.

У наставку Лонић издваја опште карактеристике поменуте форме кореографског стваралаштва. Мали број плесача (до десет), снажне црте индивидуалности у извођењу сваког појединца, сажет кореографски језик, као и одабир значајне теме омогућавају да се овај плесни жанр с поменутима карактеристикама успешно пореди с кратком причом у литератури, минијатуром у скулптури или кратким драмским облицима хумора и сатире. Плес се реализује, како аутор наводи, „у једном догађају и једном даху“, док су његове карактеристике дефинисане либретом. Наведени теоретски постулати камерног плеса свакако не исцрпљују све могућности његовог кореографског уобличавања, чега је и сам аутор свестан, управо због великог креативног потенцијала „кореографа-ствараоца“ и „извођача-плесача“. Ипак, изнете теоретске поставке су засигурно добра полазна основа за даља промишљања и подстрек за дијалоге међу ствараоцима оваквих уметничких дела.

Посебно значајан сегмент односи се на савете будућим кореографима камерног плеса и извођачима ове форме које Лонић пружа на основу свог богатог теренског, сценског и стваралачког искуства на пољу кореографисаног фолклора. Међу њима се посебно издваја онај којим аутор поручује „кореографима-ствараоцима“ да је пре самог рада на плесу потребно анализирати драматургију музичке пратње и њених фразе, те однос између експозиције, развоја и расплета. Наведено упућује да сарадња између кореографа и музичког аранжера, односно руководиоца народног оркестра не сме изостати. Аутор указује и на појединости које се тичу како поменутих форми плесног стваралаштва, тако и свих осталих, а то су значај костима, маски, реквизита и сценске шминке, чију важност у сценском фолклору, за разлику од

других плесних и драмских форми у којима су они вишевековна пракса, аутори често преvide.

Знатну пажњу Лонић је посветио кореографској минијатури, осврнувши се најпре на поделу камерног плеса према кореографској пракси у земљама руског културног утицаја, на основу које се он може реализовати као кореографска минијатура или камерни ансамбл. Управо је прва форма, кореографска минијатура, обележила прошлогодишњи *Фестивал златних ансамбала Србије*, и мада је то најмања плесно-сценска целина, према речима аутора, она захтева „мајсторску вештину у развијању форме“. Као смернице будућим ствараоцима, на овом месту аутор наглашава четири главне компоненте кроз које се остварује уметнички процес: либрето, кореографску драматургију, музичку драматургију и сценско-уметничку форму „која уметнички уобличава реализацију камерног плеса“.

На крају аутор напомиње да је основни циљ текста да подстакне неопходну комуникацију у вођењу дијалога везаних за различита питања из области сценске примене фолклора. Поред тога, осврт на главна теоријска полазишта имао је за циљ да се укаже на њихову универзалну вредност, али и да се кореографске минијатуре одреде не као мешавине плесних дијалеката, већ као јединствене форме плесно-сценског изражавања. Посебно је значајно упозорење аутора на опасност од хибридности у култури, коју данас у области сценског фолклора Србије, према његовом мишљењу, промовишу некреативне групације. Аутор износи став да би уметници своје стваралаштво требало да граде на начелу оригиналности коју ће онда уклапати с различитим уметничким жанровима и формама. Управо форма кореографске минијатуре прави је пример поменутих идеала који ће успешно на уметнички начин презентовати наше културно наслеђе, али и приближити га савременом човеку.

Након предговора и уводног текста, прво поглавље ове књиге садржи либрета, односно наративе за кореографске минијатуре традиционалног плеса. Приказано их је укупно шеснаест, од којих либрето једног аутора, Јанка Димитријевића, представља додатак с обзиром на то да његово остварење публика, нажалост, није имала прилике да види. Уз приложених четрнаест либрета кореографија које су приказане у такмичарском делу програма, објављен је и либрето аутора Јарослава Кришке, чија је минијатура изведена ревијално. Све наративе прати по неколико фотографија са самих премијерних извођења, као и кратке биографије аутора с именима извођача који су је интерпретирали.

Летимичним погледом на наслове либрета распознају се теме које су инспирисале ауторе. Међу њима има асоцијација на старе српске свадбене обичаје (*Даривање невесте у Шабачкој Посавини – Мач-*

ви), српску историју (*Тамо далеко, Час мачевања*), али преовлађујући мотив је љубав (*Волело се момче и девојче, Ми причамо истим колом, Ој, девојко роде, дај ми мало воде, Љубавна дилема* итд.). Посебно су се издвојила два либрета кореографских минијатура Милорада Лонића: *Старовремско коло* (бр. IV) и *Три сестре* (бр. XIV). Минијатура *Старовремско коло* издвојила се по томе што је осмишљена за једног солисту, а премијерно ју је на фестивалу извела Јована Лазић, чланица Фолклорног ансамбла „Вила“ из Новог Сада. Као што је у либрету наведено, основу дела чини синкретична форма фолклорног стваралаштва – солисткиња започиње свирком на фрули, затим наставља певаним стиховима, након чега започиње плес прожет варијацијама кинетичког-формалног типа *кола у три* уз музичку пратњу велике свирале с гутуралним начином свирања, као звучном асоцијацијом на наслеђе источне Србије. Идеја кореографске минијатуре *Три сестре* инспирисана је мотивом сестринске љубави и ритуалом даривања цвећа води. Младачачки дух и сестринску љубав надопуњују костими на којима доминирају бела боја и мотиви с традиционалних ношњи. У покретима и на костимима плесачица приказаним на фотографијама огледа се једна од ауторових идеја – спој класичног балета с традиционалним плесним мотивима карактеристичним за подручје Србије и Балкана. Ова кореографија је једна од награђених Лауреатом II категорије.

Друго поглавље књиге посвећено је надигравању у извођењу *Српског кола*, којем су претходила предтакмичења у неколико регионалних центара широм Србије (Београд, Ниш, Владичин Хан, Краљево, Нови Сад). На њима су имали прилику да се такмиче и плесачи из околних градова и да се на тај начин пласирају на централно такмичење у оквиру манифестације *Светски дан Српског кола*.

Имена лауреата и добитника награда на такмичењу у извођењу кореографских минијатура и *Српског кола* изнета су у трећем поглављу. Листу учесника прате фотографије награђених с члановима жирија. На такмичењу у извођењу кореографских минијатура једна награда додељена је Лауреатима I степена, две награде Лауреатима II степена, три награде Лауреатима III степена, као и једна награда за интерпретацију. У случају надигравања у извођењу *Српског кола* додељене су по две награде у мушкој и женској конкуренцији за *златно, сребрно и бронзано колаче*.

Наредно поглавље садржи попис учесника манифестација *XII Фестивал златних ансамбала Србије и Светски дан Српског кола* за 2020. годину. Заједно с члановима шеснаест културно-уметничких друштава из целе Србије, као и са свим гостима, новинарима, стручним тимом и организаторима, на овој манифестацији је дало допринос укупно 126 учесника, што је и највећи број од када се она одржава.

Пето поглавље, *Одјеци у медијима*, испуњено је фотографијама које показују широку медијску пропраћеност ових дешавања у многим релевантним емисијама, штампаним листовима, као и интернет порталима. Међу њима се свакако издваја гостовање Милорада Лонића и Константина Костјукова у Јутарњем програму Радио телевизије Србије, критички приказ др Селене Ракочевић у Културном додатку дневног листа *Политика*, али и чланак на интернет страници Министарства културе и информисања Републике Србије. Изузетна медијска покривеност ових манифестација не чуди с обзиром на то да је реч о догађају од националног значаја.

У поговору др Славољуб Узуновић на поетичан начин указује на значај ових манифестација и потцртава важно присуство младих људи на њима. Аутор подсећа да је главни циљ организатора неговање и развијање стваралаштва у области приказивања традиционалног културног наслеђа, сценске и музичке културе, као и окупљање културно-уметничких друштава и фолклорних ансамбала из целе Србије. Наглашавајући кључне карактеристике манифестација, Узуновић подсећа на мотиве који су инспирисали ауторе кореографских минијатура, али и на циљ аутора ове публикације да сва приказана уметничка дела на штампаном медију стекну „вечни живот“.

Целокупна публикација одаје жеље њених аутора за што бољом репрезентацијом нашег културног наслеђа, што није нимало лак задатак. Поред тога што издање садржи фотографије које помажу читаоцу да доживи дух и атмосферу с ових такмичења, књигу прати и компакт-диск с видео-записом манифестација.

Публикација *Традиционални плес у Србији 2020. XII Фестивал златних ансамбала Србије и Светски дан Српског кола* намењена је стручњацима у области традиционалне плесне уметности, али и свим љубитељима традиционалног наслеђа. Сигурно је да ће она етнокоореолозима и ствараоцима кореографија традиционалних плесова отворити прегршт нових тема за промишљање, али и редефинисање тренутних постулата у вези с традиционалним наслеђем, посебно у домену кореографисаног фолклора. За све остале, она је путоказ у спознаји сопственог националног идентитета путем *Српског кола* и инспирација за непрестано очување овог плесног обрасца.

Анастасија Живковић
Катедра за етномузикологију,
Факултет музичке уметности
Универзитета уметности у Београду
Е-пошта: anjazivk@gmail.com

Примљено: 6. 5. 2021.
Прихваћено: 20. 5. 2021.